

**KİTABXANAÇILIQ TƏHSİLİNDƏ
PROFESSOR XƏLƏFOV FENOMENİ****Rəşad QARDAŞOV***Bakı Dövlət Universiteti**Kitabxana resusları və informasiya axtarış sistemləri
kafedrasının müəllimi*

Ömrünü kitab və kitabxana mədəniyyətinin araşdırılması, öyrənilməsi və təbliğinə həsr etmiş ömrünün 80 illik müdrik çağına qədəm qoymuş professor Abuzər Xələfovun fəaliyyəti nə qədər araşdırılsada, kəmiyyət və keyfiyyət etibarilə azlıq təşkil edəcəkdir. Çünki professor Abuzər Xələfov apardığı çox sahəli elmi tədqiqat fəaliyyətində Azərbaycan elminə xeyli uğurlar və töhfələr vermişdir. Professor Abuzər Xələfovun Azərbaycan xalqı qarşısında ən böyük xidmətlərindən biri ondan ibarətdir ki, o böyük fədakarlıq nəticəsində Azərbaycanda yeni elmi məktəb yaratmışdır. Bünövrəsini qoyduğu fakültədə neçə-neçə gənc nəsil yetişmiş və inkişaf etmişdir. Abuzər Xələfov fenomeni gənc nəsillə həmişə iftixar və qürur mənbəyi olmuşdur.

Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsilinin təşkilatçılarından biri, respublikanın görkəmli elm və mədəniyyət xadimi Abuzər Xələfov 1955-ci ildən səmərəli elmi və pedaqoji fəaliyyətlə məşğuldur. Mədəniyyət, kitabxana işi, kitabxanaşünaslıq, təhsil və informatika sahələrinin tarixinə və nəzəriyyəsinə dair 250-dən artıq monoqrafiya, dərslik, dərs vəsaiti, elmi məqalə, tədris-metodik materialı və s. əsərlərin müəllifidir.

A.Xələfov yüksək səviyyəli alim, pedaqoq, rəhbər işçi, fəal ictimai xadimdir. Onun səmərəli elmi-tədqiqat fəaliyyəti Azərbaycanda və xarici ölkələrdə geniş şöhrət qazanmışdır. Yaradıcılıq fəaliyyətinin lap əvvəllərindən başlayaraq mədəniyyət və kitabxana işi quruculuğunun tarixi problemləri, kitabxanaşünaslığın nəzəriyyəsi və metodologiyası, ali kitabxanaçılıq-bibliografika təhsili məsələləri, habelə kitabxana işi nəzəriyyəsi və bir sıra digər aktual elmi problemlər Abuzər Xələfovun diqqət mərkəzində dayanmışdır. Onun elmi tədqiqatlarının nəticələri bütövlükdə mədəniyyətşünaslıq, kitabxanaçılıq elmi və təcrübəsi üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən sanballı əsərlərdə öz parlaq əksini tapmışdır. Bu əsərlərin əksəriyyəti həm Azərbaycanda, həm də xarici ölkələrdə yüksək qiymətləndirilmişdir.

A.Xələfov Azərbaycanda kitabxana işinin çoxəsrlik tarixinə onlarla kitab, elmi məqalə və başqa materiallar həsr etmişdir. Onlardan “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (ən qədim zamanlardan başlayaraq XVIII əsrə qədər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1870-1920-ci illər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (1920-1932-ci illər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1959-cu illər)”, “Kitabxana işinin tarixi

kursu”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (ən qədim dövrlərdən XX əsrə qədər)” və s. göstərmək olar. A.Xələfovun elmi-tədqiqat fəaliyyətində humanitar elm kimi kitabxanaşünaslığın ümumnəzəri və metodoloji problemlərinin işlənilməsi, kitabxanaların sosial funksiyalarının inkişafının araşdırılması, cəmiyyətin intellektual inkişafı prosesində, insanların mədəni-mənəvi tərbiyə-sində, təhsil prosesində kitabxanaların rolunun öyrənilməsi çox böyük yer tutur. Alimin “Kitabxanaşünaslığa giriş” adlı iki cildlik sanballı monoqrafiyasında bütün bu məsələlər yüksək elmi səviyyədə ümumiləşdirilmişdir.

Professor A.Xələfovun 2006-cı ildə nəşr etdirdiyi “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi”, həmçinin “XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işi”, həmçinin “XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin inkişaf istiqamətləri (mülahizələr, təkliflər və proqnozlar)” monoqrafiyaları müstəqillik illərində Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq fikrinin zirvəsidir. Həmin monoqrafiyada dünyada və Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq fikrinin inkişaf tarixi, kitabxanaşünaslığın nəzəriyyə, metodologiya və metodikasının əsasları, elmlər sistemində kitabxanaşünaslığın yeri, kitabxanaların bir sistem kimi struktur xarakteristikası, kitabxanaların tipologiyası, kitabxanaçılıq peşəsinin, bir sözlə, kitabxanaşünaslıq elminin inkişaf problemləri və müasir vəziyyəti və s. kimi aktual məsələlər əhatə olunmuşdur.

A.Xələfovun elmi araşdırmalarında Azərbaycanda ali kitabxanaçı-bibliografiya təhsilinin tarixi və nəzəri problemləri mühüm yer tutur. Onun “Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı”, “Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsili” kitabları, çoxsaylı məqalələri, tədris-metodik materialları respublikada kitabxanaçılıq-bibliografiya təhsilinin, yüksəkixtisaslı mütəxəssislər hazırlanmasının konseptual cəhətdən həllinə ciddi təsir göstərmişdir.

Elmi-pedaqoji kadrlar hazırlığında da A.Xələfovun xidmətləri böyükdür. Onun rəhbərliyi ilə 20 namizədlik dissertasiyası müdafiə edilmiş, xüsusi elmi məktəb yaranmış, Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaşünaslıq kafedrasında kitabxanaçılıq işinin tarixinə və nəzəriyyəsinə dair irihəcmli nəzəri tədqiqatlar yerinə yetirilmişdir. O, Azərbaycan, Rusiya, Gürcüstan, Özbəkistanda mədəniyyət, kitabxana işi quruculuğu, kitabxanaşünaslıq tarixi və nəzəriyyəsi problemləri üzrə müdafiə edilmiş çoxlu namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının opponenti olmuşdur. A.Xələfov uzun illər ərzində Sovet İttifaqında – Moskva şəhərində fəaliyyət göstərmiş doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi üzrə vahid ixtisaslaşdırılmış şuranın üzvü olmuşdur.

A.Xələfov öz yetirmələri olan çoxsaylı kitabxana ictimaiyyəti arasında çox böyük hörmətə və nüfuza malikdir. O, özünün çoxcəhətli elmi və pedaqoji fəaliyyətini səmərəli ictimai işlə sıx əlaqələndirir. Son 20 il ərzində o, Respublika Kitabxana Şurasına rəhbərlik etmiş, 1998-ci ildə Azərbaycan Kitabxanaçılar Cəmiyyətini yaratmış, onun ilk prezidenti seçilmişdir.

A.Xələfov bir sıra dövrü mətbuat orqanlarının, “BDU-nun elmi əsərləri”nin, kitabxanaşünaslığın tarixi və nəzəriyyəsi üzrə elmi məqalələr məcmuələrinin, mədəniyyətə dair qəzet və jurnalların redatoru və redaksiya heyətlərinin üzvüdür. O, həmçinin elm, mədəniyyət və təhsil sahələrinə dair bir sıra elmi şuraların, komissiyaların və ictimai birliklərin üzvüdür. O, kitabxana işinin inkişafının hüquqi normalarının işlənilib hazırlanmasına böyük əmək sərf etmiş, 1999-cu ildə qəbul olunmuş “Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun hazırlanması üzrə işçi qrupuna rəhbərlik etmişdir. A.A.Xələfovun cəmiyyət qarşısında xidmətləri bir sıra medallarla, dövlət orqanlarının və ictimai təşkilatların fəxri fərmanları ilə qiymətləndirilmişdir.

A.Xələfovun elm, mədəniyyət və təhsilin inkişafında xidmətləri Azərbaycan Respublikasının yüksək “Şöhrət” ordeninə və “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülmüşdür. BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının həqiqi üzvü seçilməsi onun xidmətlərinin beynəlxalq miqyasda tanınmasını bir daha təsdiq edir.

Kitabxanaşünaslıq-biblioqrafiya kafedrası yüksək ixtisaslı müəllim kadrların yetişdirilməsində də mühüm rol oynamışdır. Kafedrada belə bir ənənə formalaşdırılmışdır: fakültəni müvəffəqiyyətlə bitirən gənc kadrlar laborant vəzifəsinə işə götürülür, sonra əyani və qiyabi aspiranturaya qəbul edilir, yaxud kafedranın dissertantı kimi fəaliyyət göstərirdi. Aspiranturayı bitirmiş şəxslər isə kafedraya müəllim qəbul edilirdi.

Müxtəlif illərdə T.Quliyev, X.İsmayılov, Z.Baxşəliyev, A.Əliyev aspiranturayı bitirdikdən sonra kafedraya müəllim vəzifəsinə keçirilmişlər. E.Bəddəlov, M.Həsənov, S.Rzayev, A.Abbasova kafedrada laborant işləməklə namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmiş və müəllim vəzifəsinə seçilmişlər.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-tədqiqat sahəsində işlərin təşkili, namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi müstəqillik dövründə milli ideoloji istiqamət olaraq davam etdirilmişdir. Kitabxanaşünaslıq kafedrası müstəqillik illərində Azərbaycanda əhaliyə kitabxana xidmətinin mühüm istiqamətləri problemini ümumi tədqiqata cəlb edərək kafedranın elmi istiqamətini müəyyən etmişdir. Kafedranın müasir dövrdəki fəaliyyətini təhlil edərkən onu iki mərhələyə bölmək olar. Birinci mərhələ postsovet məkan mərhələsi, ikinci mərhələ isə müstəqillik dövrünə təsadüf edir. Birinci mərhələdə həm post sovet məkan dövründə kitabxanaşünaslıq kafedrası öz fəaliyyətini zamanın tələbinə uyğun qurmuş, elmi tədqiqat işlərinin məzmununda partiyalılıq prinsiplərini rəhbər tutaraq inkişaf mərhələləri keçmişdir. Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi tədqiqat işləri, dissertasiya işlərinin bir hissəsi məhz həmin dövrə təsadüf etmişdir.

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemi kafedrasının müəllimi və gənc tədqiqatçı kimi əminliklə deyə bilərəm ki, bu gün istər ölkəmizdə, istərsə də MDB-də, bir çox tarixi ölkələrdə kitabxanaçılıq, biblioqra-

fiyaşünaslıq və kitabşünaslıq sahəsində aparılan tədqiqatlar ilk növbədə sizin elmi irsinizə əsaslanır və bu irs onlar üçün ən qiymətli mənbə rolunu oynayır. Bunlar sizin elmi məktəbinizin həm ölkəmizdə, həm də onun hüdudlarından kənarında fəaliyyət göstərən çoxsaylı yetirmələridir.

Eyni zamanda SSR Ali Attestasiya Komissiyasının və Sovet ittifaqının ən qabaqcıl kitabxanaşünas alimlərinin sizin elmi məktəbinizə verdikləri yüksək rəylər, müstəqil dövlətimizin informasiya mütəxəssisləri, dünya informasioloqlarının, kitabxanaşünasların sizin elmi məktəbinizə ehtiramları sübut edir.

Böyük ustad! Sizin istər elmi-pedaqoji, istər təşkilatçılıq fəaliyyətinizdə həmişə milli ideologiyaya, milli məfkurəyə mənəvi dəyərləriniz bu planda olmuş, bütün şüurlu həyatınızın hər anından qırmızı xətt kimi keçmişdir desəm, qətiyyənlə səhv etməyəm. Bir vətəndaş kimi siz ilk növbədə xalqımıza ləyaqətlə, vicdanla xidmət etmiş, onun adını həmişə uca tutmağa çalışmışsınız. Buna görə də siz xalqımızın elm, təhsil və mədəniyyət sahəsində ləyaqətli və-tənpərvər alim, milli-mənəvi dəyərlərimizi həmişə uca tutan ziyalı, qayğıkeş müəllim kimi də şöhrət qazanmışsınız ki, bu da bizim, yəni-sizin elmi məktəbinizin yetirmələrinin həmişə iftixarı, qürur mənbəyi olmuşdur.

Biz gənc tədqiqatçılar hər zaman sizin çoxillik səmərəli elmi-pedaqoji irsinizə müraciət edirik, mütərəqqi ideya və metodlarınızdan lazımcə bəhrələnirik. Həm də buna görə bizlər sizə minnətdarlıq edirik.

Hörmətli Abuzər müəllim!

Sizin şərəfli ömrünüz və fəaliyyətiniz haqqında nə qədər bəhs etsək, yenə də azdır. Sizə bir daha möhkəm can sağlığı, yorulmazlıq, müqəddəs arzular naminə bundan sonrakı ömrünüzün müdrək çağındakı fəaliyyətinizdə böyük ruh yüksəkliyi arzulayırıq, Ulu Tanrıdan qocalıq, müdrəklik, xoşbəxtlik diləyirəm!